УДК 811.112.2'42:808.51:32

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/35-5-20>

Світлана СОЛДАТОВА,

orcid.org/0000-0003-1005-8399

кандидат філологічних наук, доцент,
завідувачка кафедри німецької та романської філології
Херсонського державного університету
(Херсон, Україна) *sn.soldatova@gmail.com*

ПОЛІТИЧНА ПРОМОВА ЯК ОСОБЛИВИЙ ВИД ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОГО ДИСКУРСУ (НА МАТЕРІАЛІ ПРОМОВ А. МЕРКЕЛЬ)

Статтю присвячено аналізу політичної промови як особливого виду інституціонального дискурсу.

Метою роботи є дослідження політичної промови бундесканцлерки Німеччини А. Меркель та виявлення специфічних рис її публічних виступів.

Публічний виступ є рухливою одиницею, яка поєднує в собі цілий спектр як вербальних засобів, так і невербальних. Одним із видів публічного виступу є політична промова, під якою розуміється усний текст, який проголошується перед аудиторією та ставить певні завдання у тій чи іншій сфері суспільства, а також пропонує шляхи їх вирішення, окреслює перспективи у житті громадян тієї чи іншої країни. Однак промови А. Меркель і сьогодні привертають увагу дослідників, оскільки цей тип дискурсу залишається актуальним за своєю тематикою та цільовою спрямованістю.

Методологія роботи заснована на застосуванні загальнонаукових та емпіричних методів дослідження, серед яких такі, як індукція та дедукція, аналіз та синтез, опис та порівняння, що використовуються для добору та аналізу викладеного матеріалу. Контекстуальний аналіз застосовано для вивчення функціонування одиниць лексичного та фразеологічного рівнів у політичній промові, лінгвостилістичний – для виокремлення та аналізу стилістичних властивостей мовленнєвих одиниць у публічному виступі А. Меркель.

Промови відомої політичної лідерки Німеччини А. Меркель мають певну структурну організацію та містять широку палітру засобів образності. До найбільш важливих тематичних груп, представлених у промовах А. Меркель, зараховуємо: а) безпеку громадян Німеччини та захист держави; б) проблеми біженців та їх адаптації до життя в новій країні; в) Німеччину як члена Євросоюзу та її діяльність в нових економічних умовах; г) функціонування держави та її здатність до боротьби з негативними викликами сьогодення (пандемія Covid-19, тероризм, кліматичні зміни у світі тощо).

Ключові слова: політична промова, риторика, засоби образності, маніпулятивний характер, адресант та адресат, політична арена, тематична організація, публічний виступ, прагматичний потенціал.

Svitlana SOLDATOVA,

orcid.org/0000-0003-1005-8399

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Head of the Department of German and Romance Philology
Kherson State University
(Kherson, Ukraine) *sn.soldatova@gmail.com*

POLITICAL SPEECH AS A SPECIAL KIND OF INSTITUTIONAL DISCOURSE (ON THE MATERIAL OF SPEECHES A. MERKEL)

The article is devoted to the analysis of political speech as a special kind of institutional discourse.

The purpose of the article is to research the political speech of the German Chancellor A. Merkel and to identify specific features of her public speeches.

Public speaking is a moving unit that combines a range of both verbal and nonverbal means. One of the types of public speech is a political speech, which means an oral text that is proclaimed to the audience and sets certain tasks in a particular area of society, as well as suggests ways to solve them, outlines prospects in the lives of citizens. However, A. Merkel's speeches still attract the attention of researchers, as this type of discourse remains relevant in its subject matter and purpose.

The methodology of this work is based on the use of general scientific and empirical research methods, among them we use: methods of induction and deduction, analysis and synthesis, description and comparison – for the selection and analysis of the presented material. Contextual analysis was involved to study the functioning of lexical and phraseological units in political speech; linguistic-stylistic analysis – to identify and analyze the stylistic properties of speech units in a public speech by A. Merkel.

The speeches of the famous German political leader A. Merkel have a certain structural organization and contain a wide range of means of imagery. The most important thematic groups presented in Merkel's speeches include: a) the security of German citizens and the protection of the state; b) the problem of refugees and their adaptation to life in the new country; c) Germany as a member of the European Union and its activities in the new economic environment; d) the functioning of the state and its ability to combat the negative challenges of today: the Covid-19 pandemic, terrorism, climate change in the world, etc.

Key words: political speech, rhetoric, means of imagery, manipulative character, addressee and addressee, political arena, thematic organization, public speech, pragmatic potential.

Постановка проблеми. Відомо, що мова впливає на людську свідомість і підсвідомість, примушуючи при цьому робити певні висновки та виконувати певні дії. Публічне мовлення слід розглядати як вищий рівень володіння мовою, що дає змогу словом впливати на розум, волю та почуття слухачів, викликати інтелектуальне й емоційне співпереживання цільової аудиторії.

Політична діяльність відіграє сьогодні надзвичайну роль у житті суспільства. Дійсно, саме від політичної позиції або ситуації залежить місце країни на міжнародній арені, її політичні та партнерські відносини з іншими державами, а також її роль у діяльності світової спільноти, відстоювання її прав та членства у таких світових організаціях, як Світова організація торгівлі, Парламентська асамблея Ради Європи, Євросоюз та ін. При цьому важливу роль у визначенні іміджу країни відіграє спосіб її презентації політичними лідерами держави.

Аналіз досліджень. Вивчення політичної промови як особливого типу тексту останнім часом привертає увагу таких лінгвістів, як І. Бублик, М. Діденко, М. Дорофєєва, В. Маслова, Є. Шейгал, (Бублик, 2006; Діденко, 2001; Дорофєєва, 2005; Маслова, 2008; Шейгал, 2002).

Мета статті – узагальнити досвід учених щодо політичної промови як одного з підвидів політичного дискурсу та охарактеризувати промови відомої політичної лідерки Німеччини А. Меркель.

Об'єктом дослідження є політична промова бундесканцлерки Німеччини А. Меркель.

Відповідно до мети необхідно вирішити такі завдання:

- 1) встановити зміст політичної промови;
- 2) висвітлити основні її риси;
- 3) окреслити специфічні особливості політичної промови А. Меркель в умовах сьогодення.

Виклад основного матеріалу. Політична промова як жанр політичного дискурсу належить до інституційного виду спілкування, в якому (на відміну від особистого) зафіксований статус кожного комуніканта (Чудінов, 2006).

Публічна промова традиційно є основним об'єктом риторики. Саме риторичний підтекст дає можливість вивчити всі складники політичної

промови. За визначенням Ю. Рождественського, «риторика виступає як спосіб гармонізації інтересів оратора й аудиторії й акцентує на комунікативному складнику переконання» (Рождественский, 1997: 10). Отже, об'єктом дослідження риторики є публічна промова, яка заснована на переконанні та впливі на аудиторію. Сучасна риторика трактується як наука про умови і форми ефективної комунікації. Услід за Ю. Васік (Васік, 2019: 16) уважаємо, що «публічне мовлення – це особливий тип дискурсу, створений за законами риторики, орієнтований на переконання, що зумовлює його інтеграційну природу».

Публічний виступ є рухливою та різноманітною сукупністю мовних, мімічних, кінетичних та інших засобів вираження. Особливу роль дослідники відводять просодичному оформленню промови політичного лідера, діяча для формування виразності публічної промови і реалізації впливу на певну аудиторію (Красильникова, 2005: 12). Під політичною промовою розуміють «усний текст, який проголошується президентом перед окремою аудиторією за певних обставин, ставить нарізні завдання у тій чи іншій сфері громадського життя, дає рекомендації щодо здійснення поставлених завдань. Цей тип виступу створюється з метою переконання, призначається для конкретного типу аудиторії» (Самойлова, Подвойська, 2016: 236).

Підготовка політичної промови вимагає ретельної продуманої тактики, грамотної композиції та її мовного оформлення. Слід зазначити, що фрагмент політичної промови (вступ, основна частина, висновки) оформлюється з урахуванням його комунікативно-цілого, змістового та стилістичного призначення. При цьому особливого значення набуває вибраний стилістичний реєстр мовлення – своєрідна динамічна комбінація мовних нейтральних і виражальних засобів (Серажим, 2001: 71).

Не слід забувати і про те, що мова сучасних політиків має маніпулятивний характер. М. Ільченко стверджує, що «маніпулятивний характер мовленнєвої діяльності сучасних політичних діячів зумовлений тенденцією до прихованого впливу, що пригнічує раціонально-критичне сприйняття

інформації і нав'язує адресатові задані адресантом смисли повідомлення» (Ільченко, 2010: 316).

Промова – це загальний виступ на актуальну для суспільства або якоїсь частини громадян політичну тему, виконаний дохідливою і зрозумілою для нас мовою з певними емоційно-експресивними оцінками. Що стосується політичних промов, то вони майже завжди є гостропубліцистичними, оскільки в них є пропаганда та ствердження певних ідей, ідеологічних настроїв і поглядів. З огляду на це, політична промова потребує і певної організації, яка виражається по-різному: оцінними епітетами, засобами образності, перифразами, антитезами, стверджувальними запереченнями, повторами на рівні лозунгів, гіперболами, вживанням різних okazionalizmів, стилістичними й експресивними інтонаційними конструкціями.

Тематика політичної промови відтворює у своїй сукупності досить складний та багатоаспектний об'єкт уваги. Тема є завжди конкретною, здебільшого вона пов'язана з одним важливим питанням. Однак у межах однієї теми можна виділити ще й певні підтеми, на яких промовець фокусує увагу адресата. Дослідники виокремлюють певні тематичні групи, що характеризують промови А. Меркель, як-от економічні та соціальні проблеми на Сході Німеччини; культурна спадщина держави; позитивний рівень розвитку економіки; політика федерального уряду; реформи та інвестиції; транспорт; проблема соціального забезпечення дітей; кліматичні зміни та економічні проблеми; співробітництво з іншими країнами; розвиток науки і техніки (Ващук, 2017).

Аналіз джерельного матеріалу дозволив нам виділити найбільш важливу та актуальну нині тематику промов А. Меркель.

Безпека та захист держави: *“Die Nato hält nichts von der Idee, dass Europa eine Atom-Supermacht wird. In der ganzen Welt müssen Führer darüber nachdenken, was am besten ihrer Stabilität, Sicherheit und Verteidigung dient. Die Entwicklung neuer Nuklearwaffen trägt nichts zu diesen Zielen bei...”*

“Es war der erste Vorstoß dieser Art von einer einflussreichsten Regierungspolitik. Unter Fachleuten wird seit einiger Zeit über einen eigenen nuklearen Schutzstorm Europas nachgelacht in Reaktion auf den amerikanischen Präsidenten Trump. Der hatte als Kandidat in Frage gestellt, dass Amerika seine europäischen Verbündeten – jedem Fall gegen einen russischen Angriff verteidigen werde. Indem heißt er bei der Nato, dass die Europäer ihre Position schwächer würden, wenn sie sich nach Trumps Drohungen

einließen. Deswegen versucht die Allianz, die Regierung Trump auf ihre Beistandspflicht festzunageln”. (F.A.Z., 2017)

У виступах А. Меркель простежується проблема біженців, яких прийняла держава, хоча виникають і труднощі щодо цього: *“Die Bundeskanzlerin räumte ein, dass die Verforgung der Flüchtlinge noch nicht so geordnet verlaufe, wie es verwünscht wäre. Es seien sehr viele, die zurzeit nach Deutschland kämen, sehr viel Fremdes und Unbekanntes. Wir werden Integration schaffen. Es müsse aber deutlich gemacht werden, dass das Willkommen an Regeln gebunden sei. Es werde klar und freundlich gesagt, was erwartet werde und worauf wir Wert legen”.* (bundeskanzlerin.de, 2015)

У її промовах виокремлена чітка стратегія та тактика як політика, державного діяча, для якого інтереси держави є першочерговими. В емоційних висловах, які супроводжуються вживанням стилістично забарвлених конструкцій, парантез, повторів, простежується вимога щодо дотримання закону всіма громадянами Німеччини, зокрема і біженцями: *„Wir sind ein Land, eine Gesellschaft. Auch die, die zu uns aus vielen Ländern dieser Welt kommen, sind nicht einfach die Zuwanderer. Auch sie sind vielfältig und unterschiedlich. Wir alle gemeinsam prägen das Gesicht Deutschlands, unsere Identität in der globalisierten Welt des 21. Jahrhunderts – getragen von unserem Grundgesetz und seinen Werten, unserer freiheitlich demokratischen Grundordnung, formuliert in unserer Sprache. Gemeinsam verteidigen wir alle die wir uns zu diesen Werten bekennen, die in unserer Verfassung zu Beginn festgeschrieben unantastbare Würde des Menschen”.* (Frankfurter allgemeine, 2012)

Значну роль А. Меркель у промовах відводить державі, її законам, намагаючись показати Німеччину як одну з найбільш високорозвинених європейських держав, де права та гідність людини, її безпека перебувають у центрі уваги. Вираженню цієї думки слугує ціла низка стилістичних прийомів та засобів:

а) повтори, які є провідними структурно-стилістичними елементами, що презентують промову (це може бути повтор групи слів, певних конструкцій, зворотів, цілих речень): *„Wir tun dies, weil wir nicht hinnehmen, dass Menschen Hass, Verachtung und Gewalt ausgesetzt werden. Wir tun dies, weil wir entschieden gegen jene vorgehen, die andere wegen ihrer Herkunft, Hautfarbe, Religion verfolgen. Überall dort, wo an den Grundfesten der Menschlichkeit gerüttelt wird, ist Toleranz fehl am Platz. Toleranz richtete sich selbst zugrunde, wenn sie sich nicht vor Intoleranz schützte.*

“Die Würde des Menschen ist unantastbar. Sie zu achten und zu schützen ist Verpflichtung aller staatlichen Gewalt“. So beginnt unser Grundgesetz. Das war die Antwort auf zwölf Jahre Nationalsozialismus in Deutschland, auf unsägliche Menschenverachtung und Barbarei, auf den Zivilisationsbruch durch die Shoah.

“Die Würde des Menschen ist unantastbar”. – Das ist das Fundament des Zusammenlebens in unserem Land, der freiheitlich-demokratischen Grundordnung der Bundesrepublik Deutschland.” (Frankfurter allgemeine, 2012)

б) риторичні запитання. У своїх промовах А. Меркель використовує риторичні запитання, за допомогою яких відбувається процес її взаємодії з аудиторією:

„Bevor wir die alles überragenden Fragen „Wie konnte das geschehen?“, „Warum sind wir nicht früher aufmerksam geworden?“, „Warum konnten wir das nicht verhindern?“ beantworten, bitte ich darum, dass wir schweigen.

Mit diesem Schweigen ehren wir die Opfer der Mordserie einer Terrorgruppe, die ihren Kern seit Ende der 90er Jahre in Thüringen hatte und die sich den Namen „Nationalsozialistischer Untergrund“ gab. Wir ehren die Opfer dieser Terrorgruppe; und wir erinnern gleichzeitig auch an die Opfer weiterer schrecklicher Taten. (...) Einige von ihnen sind heute unter uns. Dafür danke ich ihnen. Viele von ihnen haben äußerliche Narben davongetragen. Wie sehr die seelischen Wunden schmerzen, das können wir nur ahnen.

Oder auch aus Gleichgültigkeit? Gleichgültigkeit – sie hat eine schleichende, aber verheerende Wirkung. Sie treibt Risse mitten durch unsere Gesellschaft. Gleichgültigkeit hinterlässt auch die Opfer ohne Namen, ohne Gesicht, ohne Geschichte.” (Frankfurter allgemeine, 2012)

А. Меркель прагне підкреслити конкретні дії політики уряду у вирішенні глобальних проблем сьогодення, зокрема й у боротьбі з пандемією Covid-19: *„Die Pandemie ist eine globale Herausforderung. Und deshalb können wir sie auch mehr global besiegen. Alle, die heute mitwirken, verpflichten sich dem Ziel, gemeinsam an einem Impfstoff zu arbeiten sowie Medikamente und diagnostische Mittel bereitzustellen. Deutschland ist sehr gerne und aus Überzeugung dabei.” (Bundeskanzlerin.de, 2020)*

У її виступах можна простежити схвильованість, яка викликана світовою пандемією: *„Dieses Virus ist eine Zumutung für unsere Demokratie. Deshalb machen wir uns natürlich mit der Beschränkung von Grundrechten nicht einfach und deshalb*

sollen sie so kurz wie möglich sein. Aber sie waren notwendig”. (Die bundeskanzlerin, 2020)

Рішучість та конкретність дій, правильна пріоритетність у сучасних умовах дозволяє бундесканцлерці окреслити нові шляхи та кроки Німеччини на світовій арені, особливо під час пандемії:

Wir müssen neue Wege gehen, wenn es darum geht, einerseits einen Impfstoff zu entwickeln, andererseits aber auch schon die Produktion dieses Impfstoffs vorzubereiten. Wir tun dies alles mit einem gemeinsamen Ziel: möglichst vielen Menschen angesichts einer solchen Pandemie Gesundheit zu ermöglichen.

Wir werden auch unsere humanitäre Hilfe erhöhen, da wir wissen, dass diese Pandemie dramatische Auswirkungen hat. Wir sehen zum Beispiel auch, dass in Afrika die Malariaerkrankungen zunehmen. Die Schäden, die durch die Pandemie auch mit ausgelöst werden, sind also viel vielfältiger als nur diese Pandemie selbst (Bundeskanzlerin.de, 2020).

Ці приклади ілюструють повну належність Німеччині, її народу, що підтверджується частим уживанням лексем: *wir, Deutschland, alle, unsere Demokratie*. А. Меркель постійно підтримує зв'язок зі слухачами, про що свідчить уживання зворотів: *„Sie haben mir gesagt; sie haben mir erzählt; ich bitte sie um Verzeihung”.*

Viele Hinterbliebene sind heute unter uns. Ich weiß, wie schwer ihnen das gefallen ist. Sie haben mir vorhin von ihrem großen Schmerz erzählt. Sie haben mir erzählt, wie allein gelassen sie sich gefühlt haben. Umso dankbarer bin ich, dass wir heute gemeinsam hier sein können.

Die meisten von Ihnen blieben allein in ihrer Not. Denn die Hintergründe der Taten lagen im Dunkeln – viel zu lange. Das ist die bittere Wahrheit. Nur wenige hierzulande hielten es für möglich, dass rechtsextremistische Terroristen hinter den Morden stehen könnten, nachdem bislang für typisch gehaltene Verhaltensmuster von Terroristen, wie zum Beispiel Bekennerschreiben, nicht vorlagen. Das führte stattdessen zur Suche nach Spuren im Mafia- und Drogenmilieu oder gar im Familienkreis der Opfer. Einige Angehörige standen jahrelang selbst zu Unrecht unter Verdacht. Das ist besonders beklemmend. Dafür bitte ich sie um Verzeihung. (...) Nein, diese Jahre müssen für Sie, liebe Angehörige, ein nicht enden wollender Albtraum gewesen sein (Frankfurter allgemeine, 2012).

Бундесканцлерка будує свою промову емоційно, яскраво; вона має свого слухача і націлена на досягнення певного прагматичного потенціалу шляхом використання експресивних конструкцій, вигуків-питальних речень, які спонукають адресата до глибоких роздумів:

Hinterbliebenen geführt hat, fiel der Satz – ich zitiere: **“Wir wollten einfach nur wie normale Menschen behandelt werden.” Wie normale Menschen** – diese drei Worte zeigen ihre ganze Verzweiflung. Wie schlimm muss es sein, über Jahre falschen Verdächtigungen ausgesetzt zu sein, statt trauern zu können?! Welche Qual ist es, wenn Nachbarn und Freunde sich abwenden, wenn sogar nächste Angehörige zweifeln?! Und wie wird man fertig mit der Skepsis, ob die Sicherheitsbehörden wirklich alles Menschenmögliche tun, um den Mord an dem Nächsten aufzuklären?!

Liebe Hinterbliebene, **niemand kann Ihnen den Ehemann, den Vater, den Sohn oder die Tochter zurückbringen. Niemand kann die Jahre der Trauer und der Verlassenheit auslöschen. Niemand kann den Schmerz, den Zorn und die Zweifel ungeschehen machen.** Aber wir alle können Ihnen heute zeigen: Sie stehen nicht länger allein mit Ihrer Trauer. **Wir fühlen mit Ihnen.**

Als Bundeskanzlerin der Bundesrepublik Deutschland verspreche ich Ihnen: Wir tun alles, um die Morde aufzuklären und die Helfershelfer und Hintermänner aufzudecken und alle Täter ihrer gerechten Strafe zuzuführen. (...) (Frankfurter allgemeine, 2012)

Осмилення ролі людини в суспільстві, її безпеки, дотримання законів здійснюється в промові завдяки використанню епітетів (як логічних, так і оцінних): *eine starke Zivilgesellschaft; Beitrag zu einem friedlichen Zusammenleben; ein friedliches Miteinander; die freiheitlich-demokratische Grundordnung; der unterschiedliche Lebenswegen; zehn brennende Kerzen – zehn ausgelöschte Leben; Merkels senfgelbes Jackett* (Frankfurter allgemeine, 2012).

Імідж сильної жінки-політика на світовій арені створюється через палітру використання стійких словесних комплексів як нефразеологічного типу, так і фразеологічних зворотів.

Наприклад: *Deutschland sei ein “Anker der Hoffnung”;*

Nach Information der israelischen Menschenrechtsorganisation B'Tselem befinden sich dort derzeit noch immer die Körper von sechs palästinens-

sischen Attentätern, die zwischen April 2016 und Januar 2017 ums Leben kamen;

Aus Polen wurde die Idee eines eigenen europäischen nuklearen Schutzschields ins Spiel gebracht – um nicht von Amerika abhängig zu sein;

“Die Auseinandersetzung mit Fremdenfeindlichkeit und Hass stand im Fokus”; „Auch Lammert stellt den Kampf gegen Rechtspopulismus in den Mittelpunkt”; *“Donald Trump ist ein Wolf im Wolfspelz.”;* „Trump will die Justiz zum Einsturz bringen”. (Bundeskanzlerin.de, 2015; Frankfurter allgemeine, 2012)

Trump will die Justiz zum Einsturz bringen

Trump ist entschlossen, nicht nur das Fundament der US-Verfassung zu zertrümmern, sondern zugleich auch die dritte Säule der Demokratie zum Einsturz zu bringen, die Justiz. Die Verhöhnung von Richtern, die Diffamierung missliebiger Urteile machen klar, dass er die Gewaltenteilung nicht nur für überflüssig, sondern für einen destruktiven Faktor hält, der seinen autokratischen Führungsanspruch in Frage stellt” (Bundeskanzlerin.de, 2015)/

Висновки. У виступах А. Меркель гармонійно поєднуються елементи розмовного стилю та літературної мови, що забезпечує їх змістовність, доступність широкій аудиторії та простоту. Промови відомої жінки-політика фокусують увагу на: 1) Німеччині як сильній державі у складі Євросоюзу; 2) безпеці держави та її громадян; 3) проблемі біженців та їх адаптації до нових умов життя в Німеччині; 4) мотивації суспільства до толерантності; 5) виконанні та чіткому дотриманні громадянами всіх законів, які діють у державі; 6) заклику до суспільних дій, щодо зміцнення іміджу Німеччини як миролюбної держави; 7) об'єднанні зусиль у боротьбі з кліматичними колапсами та хворобами нового століття.

Перспективу подальших розвідок убачаємо в контрастивних дослідженнях специфіки промов німецьких та українських політичних лідерів, виявленні спільних та відмінних рис політичного дискурсу на матеріалі німецької та слов'янських мов.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бублик І. Ф. Комунікативно-прагматичні та лінгвістичні аспекти реалізації вербальної агресії в парламентському дискурсі ФРН : автореф. дис. ... канд. філол. Наук : 10.02.04. Харків, 2006. 20 с.
2. Васік Ю. А. Ритмічний спектр політичної промови. *Вісник Луганського національного університету ім. Т. Шевченка. Сер. Філологічні науки*. 2019. № 12(1). С. 10–17.
3. Ващук Т. М. Семантико-прагматичні особливості промов Ангели Меркель 15.09.2017. URL: <http://www.stationline.org.ua/filologiya/87/15809-semantic-pragmatic-osoblivosti-promov-angeli-merkel.html>.
4. Діденко М. О. Політичний виступ як тип тексту : автореф. дис. ... канд. філол. Наук : 10.02.04. Одеса, 2001. 20 с.
5. Дорофєєва М. С. Категорія суб'єкта в політичній промові (на матеріалі виступів федеральних канцлерів ФРН повоєнного періоду) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Київ, 2005. 20 с.
6. Ільченко М. Маніпулятивність як складова стратегій англословного електорального дискурсу (на матеріалі передвиборчих дебатів). *Науковий вісник ХДУ. Серія «Лінгвістика»*. Вип. 12. Херсон : ХДУ, 2010. С. 316–322.

7. Красильникова Е. М. Просодическая реализация функции воздействия в текстах информационного и ораторского стилей (экспериментально-фонетическое исследование на материале американского варианта английского языка) : автореф. дис. ... канд. филол. Наук : 10.02.04. Волгоград, 2005. 23 с.
8. Маслова В. А. Политический дискурс: языковые игры или игры в слове. *Политическая лингвистика*. Екатеринбург. 2008. Вып. 1 (24). С. 43–48.
9. Рождественский Ю. В. Теория риторики: монография. Москва: Добросвет, 1997. 600 с.
10. Самойлова І. В., Подвойська О. В. Лексичні особливості політичних промов. *Наукові записки НДУ ім. Миколи Гоголя. Філологічні науки*. Книга 1. 2016. С. 235–238.
11. Серажим К. С. Лексика та фразеологія політичного дискурсу. *Наукові записки інституту журналістики*. Київ. 2001. Т.5. С. 70–72.
12. Чудинов А.П. Политическая лингвистика : учеб. пособие для студентов, аспирантов, преподавателей-филологов. Москва, 2006. 256с.
13. Шейгал Е. И. Инаугурационное обращение как жанр политического дискурса. *Жанры речи*. Саратов. 2002. № 3. С. 205–214.
14. Юшковець І. А. Комунікативні стратегії і тактики в політичному дискурсі канцлерів ФРН (на матеріалі урядових заяв і політичних виступів) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Донецьк, 2008. 23 с.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

15. Thomas Gutschker Nato gegen Atom-Supermacht Europa/ F.A.Z. 12.02.2017. URL: <https://www.faz.net/aktuell/politik/ausland/f-a-s-exklusiv-nato-gegen-atom-supermacht-europa-14873920.html>
16. Gut leben bürgerdialog Nürnberg. bundeskanzlerin.de, 26.10.2015. URL: <http://www.bundeskanzlerin.de/content/de.artikel/2015/10/2015-10-26-gut-leben-buerger-dialog-nuernberg>
17. Die rede von bundeskanzlerin angela merkel. frankfurter allgemeine. 23.02.2012. URL: <https://www.faz.net/aktuell/politik/die-rede-von-bundeskanzlerin-angela-merkel-wir-sind-ein-land-eine-gesellschaft-11660088-p3.html>
18. Rede von Bundeskanzlerin Merkel im Rahmen der COVID-19-Geberkonferenz am 4. Mai 2020 in Berlin (Videokonferenz), bundeskanzlerin.de, 04.05.2020. URL: <https://www.bundeskanzlerin.de/bkin-de/aktuelles/rede-von-bundeskanzlerin-merkel-im-rahmen-der-covid-19-geberkonferenz-am-4-mai-2020-in-berlin-videokonferenz--1750234>
19. Bundeskanzlerin Merkel zum Tag des Grundgesetzes: Corona-Virus ist Zumutung für Demokratie. Die bundeskanzlerin. 23. 05 2020. URL: <https://www.bundeskanzlerin.de/bkin-de/aktuelles/tag-des-grundgesetzes-1754788>
20. Merkel: “Pandemie ist eine jahrhundertkatastrophe!”. DW. 22.01.2021. URL: <https://www.dw.com/de/merkel-pandemie-ist-eine-jahrhundertkatastrophe/a-56301031>

REFERENCES

1. Bublyk I.F. Komunikatyvno-prahmatychni ta linhvistychni aspekty realizatsiyi verbal'noyi ahresiyyi v parlament's'komu dyskursi FRN: [Communicative-pragmatic and linguistic aspects of verbal aggression in the parliamentary discourse of Germany] Author's Abstract of the Thesis for PhD in Philology: Specialization 10.02.04. Kharkiv, 2006. 20 s. [In Ukrainian].
2. Vasik U.A. Rytymichnyy spektr politychnoyi promovy. [Rhythmic spectrum of political speech]. Bulletin of Luhansk National University. T. Shevchenko. Series Philological Sciences. 2019. № 12(1). S. 10-17. [In Ukrainian].
3. Vashchuk T. M. Semantyko-prahmatychni osoblyvosti promov Anhely Merkel [Semantic and pragmatic features of Angela Merkel's speeches] 15.09.2017 – URL: <http://www.stationline.org.ua/filologiya/87/15809-semantiko-pragmatychni-osoblyvosti-promov-angeli-merkel.html>. [In Ukrainian].
4. Didenko M. O. Politychnyy vystup yak typ tekstu [Political speech as a type of text] Author's Abstract of the Thesis for PhD in Philology: Specialization 10.02.04. Odesa, 2001. 20 s. [In Ukrainian].
5. Dorofeyeva M.S. Katehoriya sub'yekta v politychniyi promovi (na materialy vystupiv federalnykh kantsleriv FRN povoyennoho periodu) [Category of subject in political speech (based on the speeches of the Federal Chancellors of Germany in the postwar period)] Author's Abstract of the Thesis for PhD in Philology: Specialization 10.02.04. Kiev, 2005. 20 s. [In Ukrainian].
6. Ilchenko M. Manipulyatyvnist yak skladova stratehiy anhlo-movnoho elektoralnoho dyskursu (na materialy peredvyborchykh debat) [Manipulativeness as a component of strategies of English-language electoral discourse (on the material of election debates)]. Scientific herald of KSU Series “Linguistics” Issue 12. Kherson: KSU, 2010. S. 316-322. [In Ukrainian].
7. Krasilnikova E.M. Prosodicheskaya realizatsiya funktsii vozdeystviya v tekstakh informatsionnogo i oratorskogo stiley (eksperimentalno-foneticheskoye issledovaniye na materiale amerikanskogo varianta angliyskogo yazyka) [Prosodic implementation of the function of influence in texts of information and oratory styles (experimental-phonetic research based on the material of the American version of the English language)] Author's Abstract of the Thesis for PhD in Philology: Specialization 10.02.04. Volgograd, 2005. 23 s. [in Russian].
8. Maslova V.A. Politicheskiy diskurs: yazykovyye igry ili igry v slove. [Political discourse: language games or word games]. Political linguistics. Yekaterinburg. 2008. Issue.1(24). S. 43-48. [in Russian].
9. Rozhdestvenskiy U.V. Teoriya ritoriki. [Theory of rhetoric] monograph. Moscow: Dobrosvet, 1997. 600s. [in Russian].
10. Samoylova I. V., Podvoyska O. V. Leksychni osoblyvosti politychnykh promov. [Lexical features of political speeches]. Scientific notes of NSU named after Nikolai Gogol. Philological sciences. Book 1. 2016. S.235-238. [In Ukrainian].
11. Serazhym K.S. Leksyka ta frazeolohiya politychnoho dyskursu. [Vocabulary and phraseology of political discourse]. Scientific notes of the Institute of Journalism. Kiev. 2001.T.5. S. 70-72. [In Ukrainian].

12. Chudinov A.P. Politicheskaya lingvistika: ucheb. [Political linguistics]: a textbook for students, graduate students, teachers – philologists. Moscow, 2006. 256s. [in Russian].
13. Sheygal E. I. Inauguratsionnoye obrashcheniye kak zhanr politicheskogo diskursa. Zhanry rechi. [Inaugural address as a genre of political discourse. Genres of speech]. Saratov. 2002. № 3. S. 205-214. [in Russian].
14. Yushkovets I. A. Komunikatyvni stratehiyi i taktyky v politychnomu dyskursi kantsleriv FRN (na materiali uryadovykh zayav i politychnykh vystupiv) [Communicative strategies and tactics in the political discourse of the Chancellors of Germany (based on government statements and political speeches)] Author's Abstract of the Thesis for PhD in Philology: Specialization: 10.02.04. Donetsk, 2008. 23s. [In Ukrainian].

LIST OF SOURCES OF ILLUSTRATIVE MATERIAL

15. Thomas Gutschker Nato gegen Atom-Supermacht Europa/ F.A.Z. 12.02.2017 – URL: <https://www.faz.net/aktuell/politik/ausland/f-a-s-exklusiv-nato-gegen-atom-supermacht-europa-14873920.html>
16. Gut leben bürgerdialog Nürnberg. bundeskanzlerin.de, 26.10.2015 – URL: <http://www.bundeskanzlerin.de/content/de.artikel/2015/10/2015-10-26-gut-leben-bürger-dialog-nuernberg>
17. Die rede von bundeskanzlerin angela merkel. frankfurter allgemeine. 23.02.2012 – URL: <https://www.faz.net/aktuell/politik/die-rede-von-bundeskanzlerin-angela-merkel-wir-sind-ein-land-eine-gesellschaft-11660088-p3.html>
18. Rede von Bundeskanzlerin Merkel im Rahmen der COVID-19-Geberkonferenz am 4. Mai 2020 in Berlin (Videokonferenz), bundeskanzlerin.de, 04.05.2020 – URL: <https://www.bundeskanzlerin.de/bkin-de/aktuelles/rede-von-bundeskanzlerin-merkel-im-rahmen-der-covid-19-geberkonferenz-am-4-mai-2020-in-berlin-videokonferenz--1750234>
19. Bundeskanzlerin Merkel zum Tag des Grundgesetzes: Corona-Virus ist Zumutung für Demokratie. Die bundeskanzlerin. 23. 05 2020 – URL: <https://www.bundeskanzlerin.de/bkin-de/aktuelles/tag-des-grundgesetzes-1754788>
20. Merkel: “Pandemie ist eine jahrhundertkatastrophe!”. DW. 22.01.2021– URL: <https://www.dw.com/de/merkel-pandemie-ist-eine-jahrhundertkatastrophe/a-56301031>